

OCHEAN ÎNTORS, MĂRTURII DE PE FRONT ÎN DOCUMENTE ȘI SIMȚIRI

Veronica Balaj

Între miile și miile de pagini dedicate războiului care-a dus la Marea Unire, ce și câtă însemnătate poate avea o amintire? Și totuși, voi începe cu aceasta, întrucât, istoricii și cărțile de istorie sunt publice, iar eu risc o notăde evocare a marelui eveniment, cu inserție emoțională. În toate secvențele care urmează.

Mai atârnă încă în memoria mea, imaginea unui document înrămat. Medalia ORDINUL MILITAR... nu mai știu clasa, dar continua cu precizarea: Acordat Sergentului Victor Filimon, în luptele de la MĂRĂȘTI, MĂRĂȘEȘTI. Rama tabloului, pentru că devenise un tablou, între celelate din camera cu iz de vetustețe, mă gândeam în sinea mea că trebuie să fi fost tăiată din lemnul puștii pe care o purtase înaintașul meu ca pe o a treia sa mână. Era în ton cu maroniul cernelii. Alăturat, într-o icoană veche, Sfântul Gheorghe, cu sabia în mână, apăra parcă această amintire devenită document de viață. Medalia am văzut-o de zeci și zeci de ori. În copilărie îmi imaginam că fusese zidită acolo, în stânga peretelui, din camera cu birou și hârtii vechi ale bunicului din partea mamei. Medalia era păstrată ca o moștenire de valoare, provenită de la tatăl său, străbunicul meu, pe care nu mi-l puteam închipui decât cu o pușcă în mână, plin de noroi, într-o tranșee, frânt de oboseală, cu frica morții în spate, purtată ca pe o gamelă plină ochi cu un lichid otrăvitor, turnat de hoasca în negru și din care, vai de bietul soldat, dacă s-ar fi vărsat asupra-i vreun strop.

În mrejele vârstei dintru început, cuvântul Marăști ÎNSEMNA CEVA FOARTE MARE. Mărășești însemna ceva și mai mare. Fără contur exact. Îmi strecurase însă un sentiment de teamă dar și de mândrie că eu moștenesc un tablou important, foarte important din moment ce fusese plasat lângă icoana Sfântului Gheorghe și nu era niciodată mutat în altă parte a casei. Pentru că nu am

avut prilejul să mi se fi povestit despre acele momente trăite de străbunicul meu, apelez la câteva mărturii scrise în vremea respectivă:

PLECAREAPEFRONT,

Mărturia ofițerului de rezervă, C.Sandu Aldea, publicată în Luceafărul, Revista pentru literatură și artă, București, 1919 pag 28..și urmât.

''Mobilizații își iau cu urale năprasnice rămas bun..Sunt mii de oameni care stau tescuiți prin vagoane și pe platforme, înghesuți pe acoperișurile vagoanelor, încleștați roi pe scări, călări pe tampoane, cocoțați pe cușcile frânarilor, spânzurați de cine știe ce belciug.Și totuși, sute de mobilizați rămân în gară obidiți că trenul pleacă fără ei... Din fiecare gară se urcă în tren alți mobilizați.Te miri unde mai încap.Unii au venit cu căruțele până la gară.Mă uit bine la ei.Sunt dârji, cu fețele întunecate, își iau rămas bun de la cei dragi, dau mâna cu fiecare dar fără nici o lacrimă.

Apoi, peste o vreme, martorul ocular notează: ''După amiază vine la grupul nostru un vechi prieten al meu, locotentul Atanasiu din Reg. 38 infanterie...Până la venirea ordinului care să hotărască odată și cu noi într-un fel, facem instrucție și la tunuri și cu arma.Printre soldații vărsați aici, sunt unii care au servit la cavalerie, alții la artilerie de câmp, alții la pompieri... Toți aceștia trebuiesc deprinși să se servească și de armă și de gurile de foc''...

„Piciorul drept mi s-a umflat și nu mai pot încălța cizma.Merg cu piciorul stâng în cizmă și cu dreptul în pantof. Sunt bun de fotografiat.

Pe la orele unu din noapte au sosit niște telegrame cifrate extraurgente din pricina cărora au venit la batalion prin fierul nopții, dl. lt. colonel Lupașcu și căpitanul Iliescu.

Medicii Rosman și Crețu vin la baterie spre a inocula oamenii cu ser mixt.Apoi..cei

inoculați stau la repaus 48 de ore.S-au împrăștiat prin șanțul interior, pe glacis, pe șanțul exterior și unii din ei gem avan.Pe seară, sergentul Preda se plânge de durere de cap și amețeală...Trimit în sat după lapte.Spre dimineață, flăcăul meu se înviează.”

Mărăști, până la 11 iulie când poziția inamică a fost ruptă de armata noastră

”Nemții ..credeau că, aicea au să hălăduiască până la încheierea păcii...pag.90, mărturisea un gospodăr din Câmpurile, sat din apropierea Marăștilor.Pentru oștenii germani se organizau serbări, se bea vin aduseseră și o instalație pentru fabricarea de limonadă.Voie bună și siguranță.”*Satul Mărăști așezat deasupra unor râpe oable DOMINA LINIILE FRONTULUI NOSTRU. Sătenii fuseseră evacuați. Germanii amenajaseră locuri pentru muniții cu totă priceperea...Legate prin rețele telefonice puteau fi izolate prin uși de sârmă ghimpată care cădeau de sus în jos ca niște capcane. „În stânga satului, privind spre liniile noastre, ...erau, {subl.n}, o serie de redute tari, cu adăposturi blindate și șanțuri întortocheate.Înainte redutelor și între ele, regiuni de rețele de sârmă ghimpată dispuse ca un labirint din care nu puteau ieși decât cei care le cunosc.Toate rovinele și vâlugile erua flancate de mitraliere cu dibăcie așezate.Ei spuneau că, < poate să vina și dracul, că ei nu se tem>.”*

Citat din Cartea Unirii, Edit.Luceafărul, Soc. Anonimă București, 1918-1928, pag.91.

„Încă din timpul pregătirilor, aeroplanelor noastre căutaseră să decopere și să fixeze pe hartă locul bateriilor inamice. În recunoașteri neconținute și îndrăznețe se strecurau foarte des în timpul nopții până la rețelele de sârmă și chiar până în șanțuri. Încet, încet, POZIȚIA FU BINE CUNOSCUTĂ ȘI PE HARTĂ FURĂ NOTATE PRECISPOZIȚIILE BATERIILOR.

În ziua de 9 iulie, la vremea prânzului, când soarele ardea dogoritor și ei, {germanii}, se trăseseră la umbră, tunuri din pozițiile românești începură să bubue.Nemții zâmbiră, spunând, fleacuri! Se cutremura pământul și gemea văzduhul. Noaptea se părea că sute de guri de vulcan scupă foc înspre stele.Și muzica feroasă a proiectilelor sfâșia atmosfera cu acorduri felurite.

Pe-aici nu se trece!

„Două zile și două nopți a ținut acest iad. În noaptea de luni spre marți, artileria a desăvârșit opera”, scrie rememorând căpitanul „Unde era valea mai oablă, își faceau scări cu lopata și se cățarau. Marți, în zori de ziuă, la ora 4, ...coloanele de infanterie porniră.Nemții nu mai răspunseră cu tir, crezând că e vorba iarăși de o păcăleală”.{ pag 94}.

Nu-i mai putea opri nimic pe soldații noștri.

„Unul dintre primii noștri răniți, maiorul Bereșteanu, fiind adus la dr. francez, Champoniere, era palid și slăbit dar tot mai bolborosea ceva: „Ce spune? Ce spune? întreba medicul.” Zice că de-acu poate muri liniștit. Batalionul lui s-a purtat vrednic”.

Alte cuvinte grele cât neuitarea:

Generalul comandant al diviziei: „Ce-ai pățit măi, Stănică? N-am pățit nimic, dom general ! E bine.Am căzut pentru țară”.

--Aloo, !Ce este clocotenent, Hancea? Te atacă două compănii?..Țin-te bine, băiete!să nu dai un pas înapoi! Citat din același volum, pag.101.

Căpitanul G. din Regimentul 8 infanterie, este somat să se retraga, batalionul său fiind atacat din spate. „Consemnul meu e să lupt pe această poziție până la ultimul om”, răspunde el. „Nu mă retrag fără un ordin scris!”. Se întoarse către soldați: „ Băeți, !Fraților! Murim aici până la ultimul!. Pentru țara noastră!”.

În arșița nemilostivă a soarelui, în pulberea și fumul înneacăcios, soldații își lepădară bocancii, zvârliră coifurile păstrare asupra lor doar armătura și muniția.”Hai, domle Maior, că nu mai putem aștepta!” pag. 105.

O altă mărturie semnată G. Cornea:

Adăpostiți după coroana unui copac, sergentul Poiană Gheorghe, observă mișcare în cele 3 căpițe de fân din preajma lor.” *Din căpițe trag, domle sublocotenent!*” „Adica, de după copite!” „ Nuu, din căpițe, ” insistă Poiană. „Veni lângă mine cu caporalul Vodă, un soldat înalt, om plin de vervă iubitor de vin și chefuri.” *Ne-am gândit să le luăm armele zise acesta..” „Va curățați ca fraierii” e de părere agentul de legatură, Mihalache..”Măi*

Poiană, vă curăță, că sunteți chiar în fața lor!!.. „Apăi, nu plecăm?”, întrebă soldatul de legătură... O poriniră. Au capturat nemți și muniții și căpițele au luat foc.

Drept răspuns, nemții au pornit un atac în serie, dudia pământul din nou, ai noștri s-au năpustit dar nemții izvorau nu alta, „Înapoi! Toată lumea înapoi!” zbier la soldați din răspuțeri dar zadarnic. Abia pe la jumătatea văii se opriră. „Învălmășeala dintre ai noștri și ostașii nemți preface valea într-un iad. Ne putem imagina corpuri secerate, urlete, îndârjire După o vreme, același combatant notează: „Ce plângi?! Ți-e frică:?!” mă întrebă căpitanul Dumitrecu aflat lângă mine., „Nu de asta!! Dar l-am pierdut pe Poiană!” răspunsei plângând. {pag 113 }.

Plutonierul P.Blidaru, din Chevereșul Mare, Localitate aflată la câțiva kilometri de Timișoara, care și-a pierdut un camarad în lupte scria într-o poezie:

A primit un soldat carte /Scrisă dintr-un alt sat /Adresată la alt frate/Care a picat... /Cartea fost-a scrisă de-o fată/Ce trăgea nădejde/Că războiul de se găta /Mireasă va fi pe dată/ Soldatu care-a citit /Și jalea îl cuprinsese /Căci prietenul a murit /O, sărmană fată/ Nu știi că a ta nădejde/, Este îngropată/.

Citat din ALMANAHUL BANATULUI, 1929, pag.93

-----2-----

În tot acest timp al înfruntărilor și încleștării dramatice, Regele Ferdinand și Regina Maria, și-au ARĂTAT DEVOȚIUNEA NEÂNTRERUPTĂ PENTRU CAUZA CEA MARE.Iată un fragment din cele notate de către Camil Petrescu, scriitorul care a luptat înrolat pe front: „..Regele a fost atunci numai printre noi, îl simțeam cătrăiește numai pentru noi, veșnic prezent săprimească în inimă loviturile care ne dureau pe noi....Ceia ce fusese folosit numai ca un vag punct de program în manifestările ocazionale ale partidelor și ceia ce amenința să rămână etern subiect de agitație înpreajma campaniilor electorale, a luat ființăprin voința regală...Căci n-a fost răsplăta, ci credință..” Cartea Unirii, Pag 144.

ALTFEL DE MĂRTURII

Ezpoziția de obiecte salvate de pe front, deschisă la Bastionul Cetății, în Timișoara, este un alt fragment dintr-unrimember emoționant.Sunt obiecte de pe frontul San Martino del Corso, regiunea Friulli, Venetia, unde au murit peste 800.000 de soldați de mai multe nații.

E o mărturie cu semnificații mereu deschise.Aproape insondabile atâta vreme cât fiecare vizitator își poate liber imagina o scenă, o stare a celui care a folosit unul dintre obiectele expuse. Sunt recipiente de tip militar desigur: din metal, unde s-a păstrat apa care i-o fi ogoit setea vreunui soldat rănit, sau, o fi trecut apoi în mâna altuia, după ce, celălalt și-a încheiat misiunea pământescă. Apoi, recipientul a fost părăsit în tranșee, moartea nu-l putea folosi.Luase doar viața soldatului necunoscut nouă ca identitate lăsând însă acest semn care, printr-o simplă emoție pe care ne- o declanșează, se înscrie în țesătura unei vremi simbol și stindard.Nu era timp de jelanie decât, poate noaptea într-un moment de răgaz când amintirile-i năpădeau până ce se pornea din nou la luptă.

Sunt și felurite recipiente din sticlă in care s-au păstrat soluții medicamentoase, ori foste lichioruri sau, mai interesant pentru noi, o cutie de bere pe care scrie Timișoreana, berea din Timișoara ajunsă în tranșeele străine odată cu vreun soldat care sorbea lichidul acidulat împreună cu speranța reântoarcerii acasă. O sticluță cu eticheta DIANA, probabil o frecție, de ce să fi fost abandonată oare? Din graba plecării îndeplinirii unui ordin de luptă sau, poate utilizată până la ultima picătură, fără efectul dorit și lăsată în țărână...

